

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Кафедра китайської філології

Курсова робота з китайської філології

на тему:

КАТЕГОРІЯ ЗАПЕРЕЧЕННЯ У КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Студента(ки) групи Пкит 09-19

факультету східної і слов'янської філології

денної форми навчання

Освітньої програми

Китайська мова і література та переклад,

західноєвропейська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.065 Східні мови

та літератури (переклад включно),

перша - китайська

Коледи Марини Володимирівни

Науковий керівник:

к.ф.н., доц. Щербаков Я.І.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЗАПЕРЕЧЕННЯ 不 bu та 沒 mei	
1.1 Задачі та підхід.....	5
1.2 Критика традиційних точок зору на заперечні частки.....	7
РОЗДІЛ 2. ФУНКЦІЇ 沒 mei ТА 不 bu В СВІТІ ЛОГИКОФІЛОСОФСЬКИХ КАТЕГОРІЙ ТРАДИЦІЙНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ	
2.1. 沒 mei як оператор заперечення фіктивності.....	12
2.2 Дієслівні предикати в сфері дії заперечення 不 bu.....	15
2.3 Модус наміру в сфері дії 不 bu.....	18
2.4 Відмінності заперечних формативів 不 buи 沒 mei [有 you].....	21
ВИСНОВКИ	23
註解	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	27

ВСТУП

Проблема заперечення — одне з найважливіших питань загального мовознавства.

Через свою складність і багатоаспектність відкидання відноситься до явищ, суть яких розкривається на стику логіки та лінгвістики. Однак обидві науки не мають єдиного підходу до цього питання.

Єдиного погляду на сутність заперечення у формальній логіці немає. Проте слід визнати, що негативні висновки існують поряд із позитивними і є формою відображення дійсності.

У лінгвістиці немає однобічного підходу до заперечення, як у логіці. Однак тут можна виділити 2 основних напрямки. Представники першого напряму вважають, що заперечення виконує лише внутрішньомовну функцію, а насправді всі явища мають позитивний характер.

Таку точку зору В.Г. Адмоні, М. Ейхбаум. Ці вчені ототожнюють заперечення з модальністю і розглядають заперечення як особливу негативну модальність на тій підставі, що обидві категорії визначають характер суб'єктно-предикативних відношень. На думку реверсивних дослідників, наше мислення вірне.

Проблема заперечення завжди була в центрі уваги науковців і викликала серйозні дискусії, про що свідчать монографії та статті Г. Гартунга, Р. Фреге, Р. Штікеля та інших авторів.

Будучи універсальною категорією мови, зі складною і багатогранною семантикою та арсеналом різноманітних засобів вираження, вона отримує окреме тлумачення з урахуванням кожного нового напряму лінгвістики.

Актуальність дослідження: зумовлена тим, що заперечення було і залишається однією з найскладніших проблем, вивченням якої займаються як філософи, так і лінгвісти. Крім того, китайські негативи вивчені мало, і дана робота може служити практичним посібником як узагальнений матеріал по темі.

Мета: цього дослідження полягає у виявленні та дослідженні особливостей вираження заперечення в китайській мові на різних рівнях мови.

Відповідно до поставленої мети в ході роботи передбачається виконати наступні завдання:

- вивчення морфологічних знаків заперечення в китайській мові;
- вивчити лексичні особливості заперечення в китайській мові;
- дослідження синтаксичних особливостей заперечення в китайській мові.

Предметом дослідження є особливості заперечення в китайській мові на різних рівнях мови.

Об'єктом дослідження є китайське заперечення.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та розв'язання конкретних завдань роботи передбачалося застосування *теоретичних загальнонаукових методів*, зокрема абстрагування, формалізації, індукції та дедукції для огляду стану вивчення досліджуваної проблематики.

Практичне значення цього дослідження полягає в можливості використання його результатів в процесі викладання китайської мови, зокрема таких дисциплін як "Практична граматики китайської мови", "Лексикологія китайської мови", "Практичний курс перекладу з китайської мови". А також результати дослідження можуть використовуватися для подальшого вивчення китайського заперечення.

Структура роботи. Дослідження складається зі вступної частини, двох розділів та висновків до кожного з них, загальних висновків, анотації китайською мовою та списку використаних джерел. Обсяг дослідження складає 32 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ЗАПЕРЕЧЕННЯ 不 bu та 没 mei

1.1 Задачі та підхід

В китайській граматиці 不 bu и 没 mei вважаються прислівниками. Однак 没 mei рівноцінно прислівнику лише при оформленні речення, яке заперечує існування чи володіння об'єктом у вигляді предикату, вираженого дієсловом 有 you наприклад: 没有书 mei you shu - *немає книги*. В таких реченнях предикат 有 you може бути опущений, оскільки його імплікує частка 没 mei. Зв'язок 没 mei з 有 you поширюється на заперечні речення з іншими дієслівними предикатами, що містять цей формат. Наприклад, 没(有)买书 mei (you) mai shu не купив книгу морфема 有 you також може бути опущена. Таким чином, статус 没 mei як показника заперечення в таких дієслівних реченнях не зовсім зрозумілий (Wang Liao, 1954).

Заперечення 没(没有) mei (mei you), на відміну від 不 bu, може самостійно відповідати на питання, тобто воно допускає еліпсис пов'язаного з ним предикату, наприклад:

1a) 你去不去 Ni qu bu qu ?(ти + піти + NEGi + піти) *Ти підеш?*

不去 bu qu (NEGi + піти) *Ні.*

16) 你去过没有(去过)? -没有(去过) Ni qu guo mei you (qu guo) ?-mei you (qu guo) *Чи ти ходив (туди) ні? - Ні (не ходив)* (Wang Liao, 1954).

На підставі цієї властивості Люй Шусян вважає, доцільним привласнити 没 mei статус допоміжного дієслова, а у разі заперечення ним дієслова 有 you - статус глагола.

Тим самим він відрізняє його від прислівника 不 bu. Відзначимо, що в наведеному Люй Шусянському прикладі частка 没 mei може виступати в якості короткої відповіді тільки у поєднанні з 有 you *мати*, та при такому її вживанні 有 you не може бути опущено. Як

про допоміжне дієслово, мабуть, можна говорити тільки про 有 *you*, при якому 没 *mei* щодо мовного статусу нічим не відрізняється від 不 *bu*. 不 *bu* також, як і *mei*, у сполученні зі зв'язкою 是 *shi* або з іншим допоміжним дієсловом у короткій відповіді може заміщати основну предикацію, і в таких випадках утворені ним предикати можна прирівнювати до слів-пропозицій «ні», «不» *bu* и «没» *mei* у відповідних мовах (Шупу Чен, 1990).

2a) 他是中国人吗? 不是。

Ta shi zhong guo ren ma ? Bu shi. Він китаєць? Ні.

2б) 你想去吗? – 不想。

Ni xiang qu ma? Bu xiang. Ти хочеш піти туди?—Ні. (ти + хотіти + піти + загальне питання — NEGi+ хотіти) x20i.

Важливо розрізняти випадки, коли частка 没 *mei* синтаксично зв'язана з дієсловом 有 *you*, та випадки, коли вона у поєднанні з морфемою 有 *you*, якої тут доречно приписати статус допоміжного дієслова, оформляє негативне речення з іншим дієсловом. Для відображення цього розрізнення забезпечимо частинку 没 *mei* індексами —没 *mei*, та 没 *mei*. З частою «не», поряд з 不 *bu*, співвідноситься насамперед 没 *mei*.

Після 没 *mei* зазвичай іде морфема 有 *you*, але вона для стислості часто опускається. У рамках цього розділу мова в основному піде про 没 *mei*. В китайській мові частки 不 *bu* та 没 *mei* є важливими словотворчими засобами, причому частка 不 *bu* більш продуктивна. В словарі є 285 поєднань з 不 *bu* та тільки 13 з 没 *mei*. Така різниця, звичайно, визначається їх цінностями і відповідальністю. Згідно з вузьким завданням цього розділу, яке полягає в розкритті прихованої граматики китайської мови шляхом моделювання її роботи, ми розглядаємо категорію заперечення на рівні речення та тексту, а не окремі комбінації. контекст як текстові одиниці [5].

Перш за все цікавлять фактори, що визначають вибір між двома способами заперечення в китайській мові. Важливо визначити, які відмінності семантичних

структур визначають вибір типу синтаксичної конструкції, що містить ту чи іншу форму. У зв'язку з цим основна увага приділяється заперечним реченням, де семантична та синтаксична сфери заперечних речень ізоморфні. Це пов'язано з тим, що визначення типового методу заповнення валентності є найкращим способом розкрити глибокі відмінності, які впливають на продуктивність заперечних часток. Припущення про те, що заперечна частка не тільки синтаксично, а й семантично пов'язана з окремим словом, не підтверджено останніми дослідженнями заперечних речень, що містять заперечні слова. З одного боку, у заперечному реченні всі висловлювання (присудок з аргументами) заперечуються, незалежно від того, з яким словом синтаксично пов'язане заперечне речення.

З іншого боку, заперечення по-різному впливає на різні компоненти значення мовних одиниць. Насправді значення досить великої мовної одиниці (слова, словосполучення, речення) може впливати лише на деякі (як правило, на одну) з цих предикацій (Білодід, 1973).

Ці важливі ідеї, виведені лінгвістикою з логіки, по суті, відкрили нову сторінку у вивченні питання про заперечення. Покладаємося на цей новий підхід для моделювання негативних речень у китайській мові.

1.2 Критика традиційних точок зору на заперечні частки

У підручниках китайської мови для іноземців заперечні частини подаються лише в таких контекстах: для заперечення присвійного присудка 有 *you* є 没有 *mei you*; заперечна форма присудка типу 忙 *man* *зайнято* утворюється за допомогою постановки прислівника 不 *bu* перед прикметником. Спочатку зупинимося на реченні з дієслівним присудком. Серед носіїв китайської мови поширений такий стереотип: частка 没 *mei* заперечує дії, пов'язані з минулим, а частка 不 *bu*—дії, пов'язані із сьогоденням та майбутнім. Це думка практиків, що має цілком авторитетне джерело (Голубовська,

1999).

Воно сформувалося внаслідок зіставлення китайських фраз з їхніми перекладами українською мовою, де у багатьох випадках 沒 *mei* справді передається дієсловами у вигляді минулого часу.

Інша, менш поширена думка походить від укладачів підручників китайської мови, випущених у КНР, і до авторів «Mandarin Chinese», які присвятили спеціальний параграф проблемі заперечення (Цзи чу хань, 1988).

Воно зводиться до того, що форма 沒 *mei* заперечує завершення дії або події та з часом не пов'язана. Лі та Томпсон, зокрема, стверджують, що 沒 *mei* заперечує завершення події. Цієї точки зору фактично дотримується і Люй Шусян, який вважає 沒 *mei* запереченням досконалого та випробуваного виду (Шевченко, 2011).

З цією думкою знову ж таки важко сперечатися. Дійсно, 沒 *mei* є і така функція, чому в перекладах з китайської можна знайти чимало свідчень. Але якщо 沒 *mei* заперечує завершення дії, яка ж функція 不 *bu*?

На це питання автори “Mandarin Chinese” відповідають так: “不 *bu* - це просто заперечення чи нейтральне заперечення”. Тієї ж думкою пронизана і згадана робота Люй Шусяна: все, що не заперечується через 沒 *mei*, заперечується за допомогою 不 *bu*. Будучи теоретично допустимим, таке формулювання ще більше позбавляє іноземця, який говорить китайською мовою, впевненості, що обрана ним форма відповідає нормі мови.

З іншого боку, вживання заперечення 不 *bu* пов'язує з виразом значень:

а) 经常不 *jīng cháng bu*- часто не;

б) 不愿意 *bu yuàn yì*- не бажати.

в) 将不 *jiāng bu* (заперечення в майбутньому часі) (王力 (1985)).

Ці тлумачення значень 不 *bu* фактично повертають нас до першої точки зору, з тією лише різницею, що заперечення дії, що протікає в даний час (момент мови),

залишається поза увагою. Перш ніж підійти ближче до справи, хотілося б відзначити, по-перше, що 不 *bu* зустрічається й у реченнях, у яких дія виявляється співвіднесеною з минулим (Любимова, 2016).

Цілком очевидно, що у наступних мінімальних парах протиставлення не за ознакою часу та не за ознакою актуальності:

3a) 你昨天为什么不给他打电话? *Ni zuo tian wei shenme bu gei ta da dian hua*? Чому ти не дзвонив (вирішив не дзвонити) йому вчора?

3б) 你昨天为什么没给他打电话? *Ni zuo tian wei shenme mei gei ta da dian hua*? Чому ти не дзвонив вчора? (王力, 1985)

Також можна констатувати відсутність заборони використання 没 *mei* висловлюваннях, у яких ситуація відноситься до майбутнього:

4a) 明天这时候我还没走.

Ming tian zhe shi hou wo hai mei zou.

Завтра в цей час ще не піду.

4б) 我没打算结婚 *wo mei da suan jie hun*. Я не збирався (і не збираюся) одружуватися (王力(1987).

По-друге, не заперечується здатність 没 *mei* передавати значення відсутності завершення (non-completion).

Цьому твердженню суперечать навіть приклади, наведені авторами, які дотримуються такого погляду, де 没 *mei* заперечує предикати, оформлені “суфіксом” 这 *zhe*, який виражає стан .

5) 我看见他没躺着就叫他躺下 *Wo kan jian ta mei tang zhe jiu jiao ta tang xia* . Я [по] бачив, [що] він не лежить, тому велів йому лягти (王力, 1987).

Крім того, 没 *mei* зустрічається і в контексті, коли заперечується не завершення дії, а його протікання в момент промови - наприклад, у відповіді на твердження щодо ситуації, яка з точки зору співрозмовника відбувається синхронно:

6a) 你吃饭我不打搅-*ni chi fan wo bu da jiao*. *Ти їж, я не буду заважати.*

6б) 我没吃饭我给家里写信呢-*Wo mei chi fan wo gei jia li xie xin ne*. *Я не обідаю, я пишу листа рідним* (向熹, 1998).

Процес, який не відбувся у минулому, також вільно заперечується форматив 没 *mei*:

我早上没洗衣服-*Wo zao shang mei xi yifu*. *Я вранці не займався пранням* (я + ранок + NEG+ мити + одяг) (向熹, 1998).

З іншого боку, в так званій інфіксальній конструкції заперечення можливості досягнення результату дії (його завершення) не здійснюється за допомогою 没 *mei*:

早上六点我起不来-*Zao shang liu dian wo qi bu lai*. *О шостій ранку я не встану* (向熹, 1998).

Повернемося, наприклад, і подивимося, що станеться при заміні в ньому негативного показника:

6б) 我不吃饭,我给家里写信呢-*Wo bu chi fan, wo gei jia li xie xin ne*. *Я не збираюся їсти, я пишу листа рідним* (向熹, 1998).

Неважко бачити, що перехід від (6б) до (6б!) призводить до комунікативного провалу - співрозмовники говорять про різні речі: відповідь заперечує не те, що відповідна дія має місце, а намір зробити таку дію, а це не цікавить співрозмовника, який зайшов на хвилинку.

Звідси можна зробити висновок, що 不 *bu* завжди заперечує цим імплікує позначення майбутнього часу. Але якщо це так, як пояснити значення 不 *bu* у реченні:

9a) 他不吃饭了他在抽烟-*Ta bu chi fan le, ta zai chou yan*. *Він вже не їсть, він палить* (він + NEG] + їсть + переклад + знаходитися +палити).

9б) 不打搅了 *Bu da jiao le*. *Не буду (більше) заважати.*

9в) 不睡了 *Bu shui le*. [*Я передумав ,*] *не буду спати* (向熹, 1998).

Позитивною формою першої фрази висловлювання є пропозиція -我吃饭 *Wo chi*

fan. Я їм.

Наприклад, в контексті

10а) 你在干吗? 我吃饭呢- *Ni zai gan ma? Wo chi fan ne.*Що ти робиш? Я їм.

Негативною формою останньої пропозиції може бути

10б) 我不在吃饭.*Wo bu zai chi fan.* (я + NEG, + знаходиться + їсти) (向熹, 1998).

РОЗДІЛ 2. ФУНКЦІЇ 没 mei ТА 不 bu В СВІТІ ЛОГИКОФІЛОСОФСЬКИХ КАТЕГОРІЙ ТРАДИЦІЙНОЇ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

2.1. 没 mei як оператор заперечення фіктивності

В сучасній китайській мові замість 无 wu фігурує 没 mei (没有 mei you), протиставлене 有 you. Це протиставлення насамперед наявності та відсутності об'єкта.

У просторі, таким чином, тут передається екзистенційне значення похідне від нього значення позитивності — володіння не володіння об'єктом. У цьому полягає канонічне значення пари 有 you та 无 wu (没有 mei you). При перенесенні з речовинної сфери до сфери діяльності, коли відбувається перехід від статичної форми відображення дійсності до опису динамічних явищ, лексеми 有 you та 没有 mei you передають ідею наявності чи відсутності фактивності ситуації пли стану, позначених предикатом:

а) 有这回事 you zhe hui shir (мати + це + слово + факт)

Такий факт є. (Є така справа.)

发声了这事 fa sheng le zhe shir. Трапилася така справа.

б) 没有这回事 mei you zhe hui shir. *Такий факт не має місця.*

没有发声这事了 mei you fa sheng zhe le shir. Не було такої справи (新华词典, 2004).

Як правило, заперечення підлягає глибокій голові вихідного речення. Загальний характер заперечних речень у китайській мові можна пояснити фразою “це неправда...”, де крапка відповідає оригінальному реченню, яке, як передбачається, виражає іншу думку. У комунікативному плані заперечення змісту, закладеного в пресупозиції, рівнозначне показу невірності думки співрозмовника, створенню полемічного контексту (Колодко, 2004).

Тому, незалежно від деталей сфери діяльності, Молмей завжди зосереджується на собі.

Правильність нашого тлумачення побічно підтверджує вживання присудка “мати місце” в мінських говірках. У тайванській мові, нормативній мові, можна знайти мінімальні пари форм:

3а) 我有告诉他 *woyougaosuta*, Я казав йому. (Я мав місце сказати йому).

3б) 我没有告诉他-*wo mei you gao su ta* Я не казав йому. (Я не мав місця сказати йому).

Нормі ж відповідають фрази:

3а) 我告诉他了- *wo gao su ta le*. Я говорив йому.

3б) 我没告诉他- *wo mei gao su ta*. Я не говорив йому (新华词典, 2004).

Таким чином, пропозиції з негативною часткою 没 *mei*, відповідно до значення, що в них міститься, заперечення фактивності диктуму, тлумачаться так: “Невірно, що зазначена предикатом ситуація має (мала, буде мати) місце”. Під ситуацією може матися на увазі і подія, і процес і факт, і стан. Саме ознака фактивності допускає перебування у сфері дії 没 *mei* гетерогенних предикатів. Така трактовка функції 没 *mei* дозволяє пояснити усі випадки вживання цієї негативної частки без припису їй відсутнього виду – тимчасового значення. Щоб визначити функцію іншої негативної частки, розглянемо спочатку антонімічну пару 是 *shi* та 不是 *bu shi*. Ці лексеми несуть значення істинності, що сходять до логіко-філософських категорій Стародавнього Китаю, та в сучасній мові 是 *shi* відведена роль зв'язки, що оформляє пропозиції, що класифікують (Любимова, 2016).

Справжнє значення зв'язки 这是 *zhe shi* у китайських зв'язкових пропозиціях виражається насамперед у встановленні за її допомогою відносини істинності (是 *shi*) або хибності (при додаванні заперечення (不 *bu*) предикативного по відношенню до суб'єкта.

При встановленні хибності заперечується приналежність суб'єкта до позначеного предикатом класу, і значення заперечення не зводиться до тлумачення “неправильно,

що...”. Така зв'язка імплікує входження суб'єкта в інший клас, що і визначає синтаксичне уявлення предикатів таких пропозицій у вигляді "не P" => "не P, а Q" Фраза:

他不是中国人。 ta bu shi zhongguo ren. Він не китаєць - імплікує приналежність людини до іншої, не китайської національності. Тут частка 不 bu створює протипоставний контекст .

Обидва члени, що протиставляються, не завжди експліцитно присутні, але без одного з них пропозиція за змістом виявляється незавершеною. Відсутній член протиставлення завжди мається на увазі. Але в такому разі денотатом предикату є елементом досить відкритого класу. У прикладі 中国人 Zhong guo ren *китаєць може бути протиставлений представникові будь – якої національності, зовнішньо схожої з китаїцями* (向熹, 1998).

Кваліфікативні пропозиції з оцінним значенням, оформлені якісним предикатом, не реалізують значення протиставлення у вищезгаданому сенсі - вони не припускають супротивного контексту. У таких пропозиціях зв'язка відсутня, вона надмірна і в семантичному поданні. Дескрипція, що міститься у предикаті кваліфікативного речення, що означає властивість суб'єкта, становить один із членів опозиції. Запереченням 聪明 song ming *розумний* може бути тільки 不聪明 bu song ming *нерозумний*. У кваліфікаційної пропозиції денотатом предикату є член дихотомічного класу. Висловлювання:

5) *苹果不甜 ping guo bu tian. Яблуко не солодке.*

Має на увазі ”невірно, що яблуко солодке”, але аж ніяк не одна з наступних властивостей:

5а) *苹果酸 ping guo suan. Яблуко кисле.*

5б) *苹果苦 ping guo ku. Яблуко гірке.*

5в) *苹果涩 ping guo se. У яблука терпкий смак* (新华词典, 2004).

Сказане підводить до висновку, що функція їм зводиться до заперечення

істинності пропозиції, таким чином без урахування ролі в комунікативній організації сенсу він подібний до оператора заперечення формальної логіки.

Така аналогія доречна ще й тому, що в китайському реченні 不 *bu*, як і в логічного запису, не відображаються такі характеристики дієслова, як особа, час, аспект, що становлять лінгвістичну специфіку речення, і такий стан речей дуже характерний для когнітивного аспекту. Так сам собою формант 不 *bu* не є виразником АТ – параметрів пропозиції.

В цьому підрозділі були розглянуті іменні та якісні предикати, які заперечуються за допомогою 不 *bu*. У наступному розділі буде визначено, які дієслівні предикати можуть входити до сфери дії цього формату.

2.2 Дієслівні предикати в сфері дії заперечення 不 *bu*

При уточненні семантичних типів предикатів, певне, доцільно відмежовувати предикати подій, процесів, результативів від предикатів стану. По-перше, предикат стану найбільш властивий для показника 不 *bu* як логічний оператор; по-друге, значення такого предикату, залежно від контексту, може змінюватися. Крім того, предикати цього типу можуть виражатися як дієсловами, так і прикметниками, причому межі між цими частинами мови дуже хиткі.

Одні й самі лексеми мають різні частини визначення й у різних словниках ставляться до різних частинам мови із загальною тенденцією присвоєння їм статусу дієслова. Цей клас предикатів відрізняється від розглянутих у попередньому параграфі якісних предикатів тим, що останні позначають незворотні та властиві суб'єкту властивості, наприклад 漂亮 *piao liang* красивий, 老实 *lao shi* бесхитрісний, 坚实 *jian shi* міцний, 透明 *tou ming* прозорий. Втрата цих властивостей передається за допомогою частки та оператора перемикання стану 了 *le*. Предикати стану, що позначають тимчасові чи оборотні властивості суб'єкта, мають двоякий характер. Насамперед це

предикати з такими лексемами, як 饿 *e* голодувати (голодний), 醉 *zui* п'яний, 累 *lei* втомитися (втомлений), 瞎 *xia* ослепнув (слепий), 聋 *long* оглух (глухий), 哑 *ya* німіти (німий), описують фізіологічні стани суб'єкта, а також предикати виду 黑 *hei* стемніти (темно), 亮 *liang* світати (світло), 冷 *leng* холодати – (холодно), 暖 *nuan* тепліти (тепло), позначають властивості предметів чи стан довкілля [28]. Цей клас предикатів при приєднанні морфеми 了 *le* реалізує подієве значення (у сенсі зміни стану). Без 了 *le* предикат просто характеризує стан або свойство суб'єкта в залежності від того, чи є суб'єкт одухотвореним чи неживим.

6a) 我累了 *Wo lei le* .- Я втомився.

6б) 我很累 *Wo hen lei* .- Я дуже втомився.

7a) 衣服脏了 *Yi fu zang le* . – Одяг забруднений.

7б) 衣服很脏 *Yi fu hen zang* . – Одяг дуже забруднений (丁声树, 1999).

Ця різниця у значеннях відображається і в заперечній формі пропозиції: в одному випадку використовується NEG_j (Smei), в іншому - NEG₂. (不 *bu*).

6в) 我没累 *Wo mei lei* .- Я не втомився.

6г) 我不累 *Wo bu lei* .- Я не втомився.

7в) 衣服没脏 *Yi fu mei zang* .- не забруднений одяг.

7г) 衣服不脏 *Yi fu bu zang* .- Одяг не забруднений (丁声树, 1999).

Негативний контекст тільки сприяє розмежуванню частини функцій лексеми шляхом закріплення вираження лише однієї функції: у 不 *bu* прикметника, у 没 *mei* дієслова. Під впливом семантики заперечного показника уточнюється значення деяких багатозначних лексем. Наприклад, глибинні синтаксичні структури наступної пари речень експлікують перефразування в перекладах:

8a) 我没着急, 只是有点担心 – *Wo mei zhao ji, zhi shi you dian dan xin*.

(я + NEG₂ + турбуватися, тільки + є + трохи + занепокоєний).

Невірно, що [є факт] я хвилююся, [я] просто трохи стурбований

86) 我不着急, 你写吧.- *Wo bu zhao ji, ni xie ba* (新华词典, 2004).

{я + NEGі+ хвилюватися, ти + писати + показник імперативу) *Не вірно, що я в стані поспіху, ти пиши!*

Два значення дієслова 着急 *zhao ji* хвилюватися та поспішати розрізняються лише контекстом. Однак у заперечному реченні значення закріплюється залежно від цього, у сфері дії який із заперечних часток виявляється це дієслово. Наприклад, замінена частка 没 *mei* викликала б семантичний конфлікт-розрив зв'язку з другою часткою речення, так як 没着急 *mei zhao ji* може означати тільки заперечення факту хвилювання.

У речень з такими дієсловами статичних явищ, як знати, 会 *hui* уміти, в тому числі і дієсловами емоційних станів типу 喜欢 *xi huan* подобатися, заперечна форма утворюється за допомогою 不 *bu*. Такі дієслова - стативи не поєднуються з 没 *mei*, так як відображають стійкіші стани суб'єкта або його властивості. Виняток становить 爱 *ai* любити:

8в) 我没爱过他- *Wo mei ai guo ta.* -Я його ніколи не кохала (丁声树, 1999).

Стан чи властивість можна розуміти широко, поза рамками якихось дієслівних класів, а просто як властиву суб'єкту характеристику.

Тоді стає зрозумілою допустимість форми 不 *bu* при запереченні дії, що є, по суті, процесом, у контекстах типу:

9а) 现在不下雨, 不用穿雨衣.- *Xian zai bu xia yu , bu yong chuan yu yi* – Зараз не йде дощ, не треба вдягати плащ.

9б) 小张夜里不睡觉干吗? *Xiao Zhang ye li bu shui jiao gan ma?* (Маленький + Чжан+ ніч + NEG) + спати + робити) *Що робив (робить) Сяо Чжан вночі, якщо він не спав (спить)?* (丁声树, 1999).

Заперечується знаходження природи в стані відповідного положення 下雨 *xia yu* падіння дощу, а в риторичному питанні щодо поведінки Сяо Чжана заперечується його

перебування у стані 睡觉 *shui jiao* спати.

2.3 Модус наміру в сфері дії 不 *bu*

У заперечних реченнях, що містять акціональні дієслова, вживання негативних форматів обумовлюється іншими факторами. Показник 没 *mei*, як мовилося раніше, заперечує фіктивність ситуації, позначеної предикатом з акційним дієсловом. Показник 不 *bu* заперечує наявність того чи іншого модусу предикату. Як видно, сфера дії 没 *mei* пов'язана з диктумом речення, а 不 *bu* – з його модусом. Хорошою ілюстрацією відмінності, що зумовлює вибір негативної частки, є переклад китайською мовою українського речення.

10) “Такі газопроводи не будують протягом двох років” (Колодко, 2004).

Це речення отримує різні прочитання в залежності від того, яка з можливих глибинних структур задається контекстом, і в одному випадку перекладається з 没 *mei*, а в іншому — з 不 *bu*.

10a) 已经两年没建筑这种煤气管了-*Yi jing liang nian mei jian zhu zhe zhong mei qi guan le*. Вже два роки не будують такі газопроводи (факт будівництва не має місця).

10 б) 这种煤气管不能在两年内建成-*Zhe zhong mei qi guan bu neng zai*.

Такі газопроводи не можна побудувати протягом двох років (丁声树, 1999).

Перше розуміння все ж таки не виключає можливість вживання 不 *bu*, оскільки відсутність факту будівництва може виникати і від відсутності наміру будувати.

Переважна частина модусів китайської мови, що експлікуються у вигляді модальних дієслів. Вона синтаксично пов'язана з заперечною часткою 不 *bu*, що поєднується з будь-яким модальним дієсловом. Показник 没 *mei* може зустрічатися лише у реченнях з дієсловом “могти” у значенні можливості.

11a) 他能去-*Ta neng qu*. Він зможе [туди] поїхати.

116) 他没能去- *Ta mei neng qu* или 他没去成-*Ta mei qu cheng*. Йому не вдалося поїхати (张志公, 1982).

Той, хто говорить, констатує, що подолання перешкоди, що заважає туди поїхати, не мало місця. Ситуація, позначена акціональним дієсловом, передбачає наявність агентивного суб'єкта, наділеного волею, яка потрібна на здійснення відповідної дії. Коли ситуація, описана дієсловом, перебуває у процесі реалізації, це експлікується як модального дієслова, яке виражає намір суб'єкта (пор. англійське *will*). У китайській мові це дієслово 要 *yao хотіти*, яке одночасно є маркером майбутнього часу.

12a) 小王今天要来- *Xiao Wang jin tian yao lai*.

Сяо Ван сьогодні приїде або Сяо Ван сьогодні справді приїде.

12б) 小王打算来-*Xiao Wang da suan lai*. Сяо Ван збирається приїхати.

12в) 小王将来- *Xiao Wang jiang lai*. Сяо Ван приїде.

12г) 小王晚上来- *Xiao Wang wan shang lai*. Сяо Ван приїде ввечері (张志公, 1982).

Наявність в реченні дієслова 要 *yao* передбачає, що ставлення суб'єкта до зазначеної дієсловом ситуації входить у знання того, хто говорить. Іншими словами, якби той, хто говорить, не в курсі, що суб'єкт дії має намір вчинити якусь дію, при повідомленні про майбутню дію він би вжив іншу модальність.

Заперечна форма 不要 *bu yao* не заперечує наміри агенса, а виражає відношення каузації мовця або іншого каузатора. Пропозиція, запрошення, речення:

13a) 我不要你走-*Wo bu yao ni zou*. (я +NEGі+ хотіти + ти + уходити)

Я не бажаю, щоб ти здійснював дію іти.

У цьому значенні дана фраза семантично еквівалентна спонукальній пропозиції

13б) 你不要 (别) 走- *Ni bu yao (bie)zou*. Не йди (张志公, 1982).

Про втрату значення волевиявлення у дієслова 要 *yao* можна говорити лише у контекстах неконтрольованості дії. У таких реченнях слово 要 *yao* передає значення майбутнього часу і тому граматикалізовано:

15a) 要下雨- [了] Yao xia yu [le]. Буде дощ (Скоро буде дощ.)

15б) 房子要到了 Fang zi yao dao le. Дім (скоро) зруйнується (丁声树, 1999).

Залишки агентивності цього формату виявляються у можливості постановки у позиції суб'єкта олова 天 tian небо, аналога Божої волі:

15в) 天要下雨[了]-Tian yao xia yu [le]. Буде дощ (丁声树, 1999).

За відсутності агентивного суб'єкта про передбачувану дію можна судити тільки на думку того, хто говорить, заснованому не знанні, а на досвіді або ознаках, що формують думку. У цій ситуації і в ствердну і заперечне речення необхідно ввести дієслово 会 hui “могти” зі значенням вірогідності.

16a) 不会下雨- Bu hui xia yu. Не буде дощу.

16б) 房子不会到- Fang zi bu hui dao. Будинок не зруйнується (张志公, 1982).

При відсутності модального 不 дієслова 会 hui Вживання заперечення визначається здивуванням того, що говорить, що ситуація, позначена предикатом, ще не має місця.

17a) 房子还没到- Fang zi hai mei dao. – будинок ще не руйнується.

17б) 房子怎么还不到?- Fang zi zen me hai bu dao? Як же будинок ще не зруйнувався?

17в) 房子还不到?! Fang zi hai bu dao?! Будинок ще не зруйнувався?!

Приклад 房子还不到?! Fang zi hai bu dao?! Будинок ще не зруйнувався? правильний тільки при наголосі на частинку 还 hai ще, що надає реченню модальність докору; цим не агентивному суб'єкту як би приписується контроль за дією. Однак коли дія контрольована, 要 yao завжди зберігає своє модальне значення, і лише за наявності ознаки даності, що виражається дієсловом ситуації (тобто якщо ситуація вже введена в дискурс), цей модус мається на увазі і не потребує експлікації (Паславська, 2005).

У заперечному реченні ситуація, що описується дієсловом, перебуває у презумпції. Тому модальний дієслово 要 yao в ньому не використовуються.

2.4 Відмінності заперечних формативів 不 buи 沒 mei [有 you]

Були розглянуті функції двох форм заперечення у тих сфер дії—семантичних і синтаксических. Це прояснило питання щодо вибору їх вживання. Проведене дослідження дозволяє поставити завдання виявлення глибинної відмінності, що ховається за формами цих показників для того, щоб пояснити необхідність існування в мові альтернативного способу вираження NEC.

Витоки форм 不 bu та 沒 mei, як вже говорилося, простежуються у логіко-філософських концепціях істинності та існування концептуального світу носіїв китайської мови. Саме різницю між цими категоріями і обумовлює спостерігається функціонування негативних часток. Однак не зовсім зрозуміло, яким чином відносини істинності та існування можуть впливати на розподіл цих формативів.

Значення показника 不 bu спочатку розглянемо у класичному контексті - у класифікуючих реченнях. У таких реченнях 不 bu впливає зв'язковий предикат зі значенням істинності. Зв'язуванням 是 shi, представляється як абсолютна величина, яка не змінюється в часі. Це вірно навіть при зміні іпостасі суб'єкта: після смерті батьків можна як і раніше сказати про них:

1) 我父母亲是只是疯子- *Wo fu mu qin shi zhi shi feng zi.*

Мої батьки є інтелігенція (彭利贞, 2007).

Таке розуміння зв'язки 是 shi підтримує те що, що вона, на відміну звичайного дієслова, не приймає АТ- оформлення. У реченні з цією зв'язкою співвідношення двох понять набуває константного характеру.

Зв'язка 是 shi несе виключно істиннісну функцію і не доповнює обсяг значення іменної частини присудка до дієслівного, як це відбувається в європейських мовах, що дуже характерно для когнітивного аспекту [1].

Ця властивість зв'язки 是 shi визначає природу пов'язаного з нею заперечення 不 bu. Заперечуючи істинність речення 不 bu вказує на його хибність. Ця функція показника

不 бу залишається і в периферійній для нього сфері, коли він не пов'язаний з виразом хибності віднесення до класу. Таким чином, у заперечних реченнях, оформлених частинкою 不 бу, “інша думка”, що відкидається тим, хто говорить, становить пресупозицію речення. Нове - це новизна зв'язку між суб'єктом і предикатом, тобто її відсутність.

ВИСНОВКИ

В китайській граматиці 不 bu и 没 mei вважаються прислівниками. Однак 没 mei рівноцінно прислівнику лише при оформленні речення, яке заперечує існування чи володіння об'єктом у вигляді предикату, вираженого дієсловом 有 you. Зв'язок 没 mei з 有 you поширюється і негативні речення з іншими дієслівними предикатами, що містять цей формат.

Відомо, що заперечення 没 (没有) mei (mei you), на відміну від 不 bu, може самостійно (як слова-пропозиції) відповідати питанням, тобто. воно допускає еліпсис пов'язаного з ним предикату.

На підставі цієї властивості Люй Шусян вважає за доцільне присвоїти 没 mei статус допоміжного дієслова, а у разі заперечення нею дієслова 有 you — статус дієслова. Тим самим він відрізняє її від прислівника 不 bu.

Відзначимо, що в наведеному Люй Шусяному прикладі частка 没 mei може виступати як коротка відповідь тільки в поєднанні з 有 you мати, і при такому її вживанні 有 you не може бути опущено. Як про допоміжне дієслово, мабуть, можна говорити тільки про 有 you, при якому 没 mei щодо мовного статусу нічим не відрізняється від 不 bu.

不 bu так само як 没 mei, у поєднанні зі зв'язкою 是 shi або з іншим допоміжним (модальним) дієсловом у короткій відповіді може замінювати основну предикацію, і в таких випадках утворені ним предикати можна прирівнювати до слів-пропозицій у відповідних мовах.

У китайській мові частки 不 bu та 没 mei є важливими словотворчими засобами, причому частка 不 bu значно продуктивніша. У словнику є 285 сполучень 不 bu не тільки 13 з 没 mei. Така відмінність, очевидно, визначається їх значеннями та функціями. У зв'язку з поставленим завданням експлікації прихованої граматики китайської мови

шляхом моделювання її функціонування за вузьким завданням цього розділу, ми розглядаємо категорію заперечення лише на рівні речення та тексту, аналізуючи не ізольовані поєднання, а висловлювання у тих як одиниці тексту. Нас цікавлять передусім фактори, що визначають вибір одного із двох способів вираження заперечення у китайській мові. Нам важливо визначити, які відмінності у семантичних структурах зумовлюють вибір тип синтаксичної конструкції, що містить ту чи іншу форму. У зв'язку з ним основна увага буде зосереджена на негативних реченнях, у яких семантична та синтаксична сфери дії заперечення є ізоморфними. Це продиктовано тим, що визначення типового способу заповнення валентності заперечення якнайкраще сприяє розкриттю глибинних відмінностей, що впливають на функціонування негативних частинок.

註解

全名

漢語否定範疇

由於其複雜性和多面性，拒絕是指其本質在邏輯學和語言學之交匯處揭示的現象。然而，這兩種科學都沒有解決這個問題的單一方法。

形式邏輯中否定的本質沒有單一的觀點。然而，應該認識到，負面結論與正面結論並存，是對現實的一種反映。

在語言學中，沒有像在邏輯中那樣的片面的否定方法。但是，這裡可以區分 2 個主要方向。第一個方向的代表認為，否定只是一種語言內功能，事實上所有的現象都具有積極的特徵。

這是 V.G.的觀點。Admony, M. Eichbaum。這些學者將否定等同於情態，認為否定是一種特殊的否定情態，因為這兩個範疇決定了主謂關係的性質。根據反向研究人員的說法，我們的想法是正確的。

H. Hartung、R. Frege、R. Shtikel 等作者的專著和文章證明了否定性問題一直是科學家們關注的焦點並引起了認真的討論。

作為一種普遍的語言類別，具有復雜和多方面的語義以及各種表達方式的武器庫，考慮到語言學的每個新方向，它得到了單獨的解釋。

這項研究的相關性取決於這樣一個事實，即否認曾經是並且仍然是最困難的問題之一，哲學家 and 語言學家都在研究這個問題。此外，中國的底片研究很少，這項工作可以作為該主題的一般材料作為實用指南。

本研究的目的是識別和調查不同語言水平的漢語否定表達的特徵。

按照既定目標，在工作期間擬完成以下工作：

- 漢語否定詞法研究；

- 研究漢語否定的詞彙特徵；
- 漢語否定句法特徵研究。

研究的主題是漢語不同層次的否定的特點。

這個數據的對像是中國異議。

本課程致力於漢語否定範疇的研究。

這篇論文討論了基於科學的漢語反對意見一問題和方法。 對否定助詞的傳統觀點的批判、否定作用領域的動詞謂語、作用領域的意向模式都被考慮在內。

定義了否定形式的差異。

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий підручник китайської мови. (1995). 4. print. Beijing: Beijing Language and Culture University Press.
2. Білодід, І. К. (1973). Словник української мови в 11 томах: Т. 5. Том 5 (Л. А. Юрчук & В. О. Винник, Ред.). Наукова думка.
3. Голубовська І.О. (1999). Китайська мова для початківців/ І.О.Голубовська, Ян Сільва. К.: Знання.
4. Ісаєва Н.С. (2008) Жанрова система сяошо (класичний період ШХІХст.): навч.посіб. для студентів четвертого курсу філол. фікультету. К.: Автореферат.
5. Китайська мова для дітей від 9 до 209 років (2009) підруч. з китайської мови для всіх бажаючих. Курс 1. Дерєга Я. С., Дерєга Р. Я. Львів: “Декамерон-2002”. 304 с.
6. Кірносорова Н.А. (2007). Практична граматики китайської мови: навчальний посібник. К.: ВПЦ “Київський університет”.
7. Кірносорова Н.А. (2010). Практична фонетика китайської мови: навчальний посібник. Київ: НАККиМ.
8. Китайсько-український словник (2004). Колодко С. А., кафедра тюркології Інституту філології Київського національного університету. Київ: Консультант.
9. Любимова, Ю. С. (2016). Функціонально-семантичне поле модальності в сучасній китайській мові [Неопубл. автореф. дис. канд. філол. наук]. Київський Національний Лінгвістичний Університет.
10. Паламарчук О.Л. (2011). Українсько-китайський словник лінгвістичної термінології. Київ: ВПЦ “Київський університет”.
11. Паславська А. Й. (2005). Заперечення як мовна універсалія: принципи, параметри, функціонування. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка.
12. Українсько-китайський словник (1990) проф. Шупу Чен, Інститут лексикографії Хейлунцзянського університету. Пекін: Вид. Шан'у Іньшугуань.
13. Цзи чу хань юй кэ бэнь. (1988) Цэ 1-4, Бэйцзин.

14. Шевченко О.М. (2011). Основи ділової комунікації: китайська мова (вищий рівень): навч.посіб. Житомир: ЖДУ ім.І.Франка.
15. Chao Yuen-ren (1968). A grammar of spoken Chinese, Berk. Los Ang.
16. Grammata Serica (1940). Script and Phonetics in Chinese and Sino-Japanese, Stockh.
17. Grammata Serica (1949).The Chinese language, N. Y.
18. Tan Aoshuan (2002). Yuan Zhong.
19. RenChao – Yuan (1892-1982).
20. Wang Liao yi Zhong guo yufa gang yao (1954). (Основаы китайской грамматики) Пекин.
21. Claudia Ross, Jing Heng Sheng Ma (2006). Modern Mandarin Chinese Grammar: a practical guide. New York: Routledge.
22. Li Dejin, Cheng Meizhen (2008). A practical Chinese grammar for foreigners. Beijing: Sinolingua.
23. 王力 (1985). 汉语音韵学, 山东: 山东教育出版社。
24. 王力 (1987). 汉语语音史, 山东: 山东教育出版社。
25. 向熹 (1998). 简明汉语史(上). 北京: 高等教育出版社.
26. 向熹. (1998) 简明汉语史(下). 北京: 高等教育出版社,.
27. 新华词典 (2004). 10 版. - 北京 : 商务印书馆.
28. 丁声树. (1999). 现代汉语语法讲话. 商务印书馆.
29. 张志公. (1982). 汉语知识 (张志公, 主编). 人民教育出版社.
30. 彭利贞. (2007). 现代汉语情态研究. 中国社会乐学出版社.